

اسطوره‌شناسی

مروری بر جهان اساطیری

گروه نویسندگان

زیر نظر:

دکتر شهره جوادی

عضو هیأت علمی دانشگاه تهران

دکتر پدیده عادلوند

عضو هیأت علمی پژوهشکده نظر

۱۳۹۹

عنوان و نام پدیدآور :	اسطوره‌شناسی : مروری بر جهان اساطیری/ گروه نویسندگان [مجموعه]، نظر شهره جوادی، پدیده عادلوند.
مشخصات نشر :	تهران: مهکامه، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری :	۲۰۰ص.
شابک :	۹۷۸-۶۰۰-۸۷۳۱-۹۵-۵
وضعیت فهرست‌نویسی :	فیبیا
یادداشت :	کتابنامه.
یادداشت :	مجری: پژوهشکده هنر، معماری و شهرسازی نظر.
عنوان دیگر :	مروری بر جهان اساطیری.
موضوع :	اسطوره‌شناسی
موضوع :	Mythology
شناسه افزوده :	جوادی، شهره، ۱۳۳۶ -
شناسه افزوده :	Javadi, Shohreh
شناسه افزوده :	عادلوند، پدیده
شناسه افزوده :	انتشارات مهکامه
رده‌بندی کنگره :	۳۱۲BL
رده‌بندی دیویی :	۲۰۱/۳
شماره کتابشناسی ملی :	۷۳۴۹۵۳۷

نام کتاب: اسطوره‌شناسی (مروری بر جهان اساطیری)

مدیر پژوهش: شهره جوادی - پدیده عادلوند

اعضای پژوهش: دلی نیکوئی - طیبه عزت‌اللهی نژاد - مینا

جلالیا، پینکی چاده‌ها - سیده شیرین حجازی - شکلا

کریمی - بهریار خونساری - مهدی موحد - شیرین هدایی -

سحر آبگرمین - ساره جابند - ناصر ناصرپور - حجت امانی -

مهدی رجایی

مجری: پژوهشکده هنر، معماری و شهرسازی نظر

ناشر: مهکامه

ناظر چاپ: بهزاد ربیعی فراهانی

طرح جلد: محمودرضا لطیفی

لیتوگرافی: نقش

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۹

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۳۹۵۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۷۳۱-۹۵-۵

مراکز بخش: ۱- تهران، خیابان انقلاب، خیابان فخر رازی، نرسیده به لباف، کوی چمن، پلاک ۸، طبقه دوم،

نشر و بخش مهکامه

فکس: ۰۹۶۶۱۰۰۹ - ۰۹۱۲۳۹۷۴۰۲۱

تلفن: ۶۶۴۸۸۲۰۳ - ۶۶۴۹۷۰۵۰

۲- تهران، میدان انقلاب، ابتدای خیابان ۱۲ فروردین، پلاک ۳۲۰، کتاب‌روشن سیمان، دانش

تلفن: ۶۶۴۶۰۵۴۵

en_mahkame@yahoo.com

www.mahkameh.com

پست الکترونیکی:

نمایندگی‌های شهرستان:

۱- اهواز: خیابان حافظ، بین سیروس و نادری، کتاب‌فروشی رشد، تلفن: ۳-۰۶۱)۳۲۲۱۷۰۰۰

۲- مشهد: خیابان سعدی، پاساژ مهتاب، کتاب‌فروشی درخشش، تلفن: ۰۵۱)۳۲۲۵۱۹۲۳

۳- اصفهان: میدان شهدا، خیابان کاوه، بعد از میدان ۲۵ آبان، کوی ولی‌عصر، پلاک ۴۱۹،

بخش کتاب کیمیا، تلفن: ۰۳۱)۳۴۴۸۰۲۸۵، موبایل: ۰۹۱۳۳۶۵۹۷۷۱

۴- یزد: خیابان فرخی، جنب مجتمع ستاره، کتاب‌فروشی فدک، تلفن: ۰۳۵)۳۴۲۲۷۴۷۵

۵- شیراز: خیابان ملاصدرا، نبش خلیلی، کتاب‌فروشی خوارزمی، تلفن: ۰۷۱)۳۶۴۷۳۷۷۱

۶- تبریز: فلکه دانشگاه، ابتدای خیابان دانشگاه، کتاب‌فروشی علامه، تلفن: ۰۴۱)۳۳۳۴۱۶۶۹

آدرس کانال انتشارات مهکامه: telegram.me/mahkamepublisher

فهرست مطالب

۱۳	پیشگفتار
۱۵	فصل اول: تعریف و مفاهیم
۱۷	اسطوره، افسانه و حماسه / چی نیکوئی
۱۷	تعریف اسطوره
۱۹	اسطوره و افسانه
۲۰	اسطوره و حماسه
۲۱	دیرینه‌شناسی فرهنگی و اسطوره
۲۲	پی‌نوشت‌ها
۲۳	فهرست منابع
۲۵	نماد، آیین و اسطوره / طیبه عزت‌اللهی‌نژاد
۲۵	نماد
۲۶	ابعاد مختلف نماد
۲۶	کارکرد نماد
۲۷	نماد و آرای متفکران
۲۸	رابطه اسطوره و نماد
۲۹	جمع‌بندی
۳۰	آیین
۳۲	اجرای آیین
۳۲	کارکرد آیین
۳۳	نقش آیین و اسطوره
۳۴	جمع‌بندی
۳۴	پی‌نوشت‌ها
۳۵	فهرست منابع

۷۲	 انسان
۷۳	 طبیعت
۷۶	 مرگ و دنیای پسین
۷۷	 جمع‌بندی
۷۸	 پی‌نوشت‌ها
۷۹	 فهرست منابع

۸۱	 اسطوره د، چین، ژاپن / شکیلا کریمی
۸۱	 چین
۸۱	 آفرینش
۸۴	 انسان
۸۴	 طبیعت
۸۵	 مرگ و دنیای پسین
۸۶	 جمع‌بندی
۸۷	 ژاپن
۸۷	 آفرینش و خدایان
۸۸	 انسان
۸۹	 طبیعت
۸۹	 مرگ و دنیای پسین
۹۱	 جمع‌بندی
۹۱	 پی‌نوشت‌ها
۹۲	 فهرست منابع

۹۳	 فصل سوم: جهان اسطوره در غرب
۹۵	 اسطوره در یونان / شهریار خونساری
۹۵	 آفرینش
۹۶	 خدایان
۹۸	 طبیعت
۹۹	 انسان
۱۰۱	 مرگ و دنیای پسین
۱۰۲	 جمع‌بندی

۱۷۶	پی‌نوشت‌ها
۱۷۶	فهرست منابع
۱۷۹	اسطوره در سرزمین‌های اسلامی - ایتالیا و اسپانیا / حجت امانی
۱۸۰	اسطوره‌های آفرینش و مرگ
۱۸۱	مهرپرستی ^۳ (میترائیسم) در روم
۱۸۳	حضور مسلمانان در اسپانیا و ایتالیا
۱۸۴	بازتولید اسطوره‌ها در دوره اسلامی
۱۸۴	اسطوره خورشید
۱۸۵	اسطوره آب
۱۸۷	جمع‌بندی
۱۸۷	پی‌نوشت‌ها
۱۸۷	فهرست منابع
۱۸۹	اسطوره در سرزمین‌های اسلامی - عربی / مهدی رجایی
۱۹۰	فرضیه‌های مطرح‌شده درباره جهان اساطیر عرب
۱۹۱	اسطوره‌های جهان عرب قبل از اسلام
۱۹۱	اسطوره در قرآن و جهان اسلام
۱۹۴	جمع‌بندی
۱۹۵	پی‌نوشت‌ها
۱۹۶	فهرست منابع
۱۹۷	نمایه

پیشگفتار

اسطوره، مجموعه‌ای از دانش بشری است که در گذر زمان شکل گرفته و حقیقتی در نهاد بشر و برآمده از حیات انسان است. به طور کلی، اسطوره‌های ملل مختلف حاکی از باورها، نوع معیشت مردم، نیازهای آنان، و شرایط اقلیمی و جغرافیایی است که اغلب با توسل به شخصیت‌های اسطوره‌ای و نیروهای ماوراءالطبیعی بر ترس خویش از طبیعت غلبه می‌کنند و برای حفظ نعمت‌های طبیعی بخش، آنها را مورد ستایش و یا پرستش قرار می‌دهند. گرچه شخصیت‌های اسطوره‌ای تنها محدود به جادو خارجی دارند، اما غالباً زائیده تفکر و باورهای اقوام و ملل و برخاسته از رویدادهای تاریخی، افسانه‌ها، واقعیات و فراواقعیت‌ها هستند که با خرافات نیز می‌آمیزند.

مبحث اسطوره و اسطوره‌شناسی از ریشه‌های کلاسیک و فراگیر بوده که در تحقیقات بسیاری با توجه به رویکردهای مختلف بدان پرداخته شده است. از یک سو با توجه به اینکه اسطوره‌شناسی از دروس رشته‌هایی چون گردشگری است که در مقطع کارشناسی تدریس می‌شود و از سوی دیگر منابع گسترده‌ای پیش روی دانش‌جویان آن دوره قرار دارد که مطالعات متمرکز را از دانشجو سلب خواهد کرد، لذا پرداختن به آن در قالب یک مجموعه که مطالب آن هدفمند گردآوری شده باشند و فهمی همه‌جانبه و تطبیقی را به دانشجو منتقل سازد، انتشارات مهکامه را بر آن داشت تا تدوین چنین کتابی را به پژوهشکده هنر، معماری و شهرسازی نظر سفارش دهد.

نگارندگان این سطور با علم براینکه دنیای اساطیر در هر فرهنگ و تمدنی نمودهای نمادین بسیاری دارد و پرداختن به تک‌تک آنها در قالب یک کتاب امری ناشدنی است و مقال‌های بیشماری را می‌طلبد، لذا برای آنکه مخاطبان به ویژه دانشجویان درکی کلاسیک از موضوع داشته باشند در کتاب پیش رو تصمیم بر آن شد جهان‌بینی اساطیر حوزه‌های تمدنی مختلف بر مبنای چند ویژگی شاخص هستی‌شناسانه-خدایان، آفرینش، طبیعت، انسان، مرگ و دنیای پسین- به اجمال آرایه شود تا دانشجو ضمن آشناسدن با جهان‌بینی اساطیر هریک از فرهنگ‌ها

بتواند به فهم و بینشی کلان ناشی از قیاس آنها با یکدیگر نیز دست یابد. بنابراین دو فصل اصلی کتاب یعنی «جهان اساطیر در شرق» و «جهان اساطیر در غرب» پس از فصل مقدماتی «تعاریف و مفاهیم» بدین منظور برنامه‌ریزی شد. در ادامه با توجه به آنکه اکثر کسانی که در ایران در حوزه اسطوره‌شناسی پژوهش کرده‌اند بیشتر به اساطیر باستانی ایران و دیگر سرزمین‌ها پرداخته‌اند؛ اسطوره‌هایی که در شاهنامه فردوسی و ادبیات پهلوی و زرتشتی آمده و همچنین اسطوره‌های مربوط به اقوام شرقی و غربی، لذا ضروری دانسته شد اسطوره‌های سرزمین‌های اسلامی که قرن‌ها تفکر، آیین و آداب آن در میان مردمانش رایج و با حیات معنوی آنان درآمیخته است نیز مورد توجه قرار گیرد. زیرا مطالعات نشان می‌دهد در مواردی آیین‌ها و باورهای اسلامی در سرزمین‌ها چه در غرب و چه در شرق از زمینه فرهنگ اسطوره‌ای پیشین خود تأسی گرفته و در فرهنگ جدید به گونه‌ای دگردیسی کرده است. درحقیقت، پیشینه آیین‌ها و رسوم مربوط به اسطوره‌ها گاه به پیش از اسلام و دوران کهن بازمی‌گردد که ردپای آنها تا امروز همچنان پابرجا است. از این رو فصل مکمل «ردپای جهان اساطیری در سرزمین‌های اسلامی» به دنبال پرداختن به این مسأله شکل گرفت.

در پایان، کتاب حاضر در ۴ فصل تدوین شده که با همکاری گروه پژوهشی متشکل از پژوهشگران رشته‌های مختلف در پژوهشکده آثار به انجام سید، بدیهی است چنانچه تلاش و جدیت ایشان نبود مسیر تدوین کتاب هموار نمی‌گشت و به انجام نمی‌رسید. از این رو قدردان زحمات ایشان هستیم.

ایده که مفید واقع شود.

شهرت، بوادی - بدیده عادلوند